

Pimeän työn mittaaminen profilointimenetelmällä

Osakeyhtiöiden pimeän työn määrä

Selvitys 6/2022

Julkaisun nimi:

Pimeän työn mittaaminen profilointimenetelmällä – Osakeyhtiöiden pimeän työn määrä

Tekijät:

Analyttikko Kirsi Ristola ja asiantuntija Riitta Nummila

Diaarinumero: VH/5724/02.98.00.00/2022 / 2013_051

Julkaisija: Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö

Julkaistu: 22.11.2022

Julkaisutapa: Sähköinen (PDF)

Julkisuus: Julkinen

Lisätietoja medialle:

Johtaja Janne Marttinen, puh. 029 512 6066

Apulaisjohtaja Marko Niemelä, puh. 029 512 6070

Muut yhteydenotot htsy@vero.fi

Julkaisualustat harmaa-talous-rikollisuus.fi ja harmaatalous.fi (vain luvite-
tuille viranomaisille)

Velvoitteidenhoitoselvityksen voi pyytää ilmiöselvityksessä kuvatun ryhmän perusteella. (Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2010) 5:3 §)

Harmaan talouden selvitysyksikön selvityksissä esitetyt näkemykset ja tulkintakannanotot ovat yksikön omia, eivätkä ne sido Verohallintoa tai muita viranomaisia.

Tiivistelmä

Tämä raportti on osa Harmaan talouden selvitysyksikön laatimaa neljän selvityksen kokonaisuutta, joissa tarkastellaan pimeää työtä ja pimeää palkanmaksua. Nyt käsillä oleva raportti arvioi osakeyhtiömuotoisissa yrityksissä tapahtuvaa pimeää palkanmaksua sekä siitä aiheutuneita verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen menetyksiä Suomessa vuosina 2018–2019.

Osakeyhtiöt työllistävät paljon työntekijöitä, ja siksi niissä esiintyy myös palkkoihin liittyvää harmaata taloutta eli pimeää palkanmaksua. Myös osakkaiden väärin perustein ja verovapaana nostamat rahanarvoiset edut eli peitelty osingot on katsottu selvityksessä yhdeksi pimeän palkan ilmenemismuodoksi.

Tässä selvityksessä pimeästi maksettujen palkkojen määrää arvioitiin osakeyhtiöihin tehtyjen verotarkastusten ja niissä havaittujen pimeän palkanmaksun virheidен perusteella. Data-analyysi tehtiin Harmaan talouden selvitysyksikössä kehitetyllä profilointimenetelmällä.

Selvityksessä tehdyn arvion perusteella suomalaiset osakeyhtiöt maksoivat vuosittain lähes 700 miljoonaa euroa pimeitä palkkoja, ja tästä aiheutui noin 250 miljoonan euron verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen menetykset. Osakeyhtiöiden osakkaiden pimeiden palkkojen määrä oli noin 400 miljoonaa ja palkansaajien pimeiden palkkojen määrä oli noin 250 miljoonaa euroa vuodessa. Lisäksi palkkoja maksettiin verovapaasti ilman perustetta noin 25 miljoonaa euroa vuodessa. Tässä raportissa esitetyt tulokset koskevat vuosia 2018–2019.

Pimeiden palkkojen osuus kaikista osakeyhtiöiden ilmoittamista palkoista oli hie-man alle kaksi prosenttia. Pimeiden palkkojen osuus palkansaajien palkoista oli alle prosentti ja osakkaiden palkoista reilut 10 prosenttia.

Arviolta noin kahdeksan prosenttia osakeyhtiöistä maksaa osakkaille palkkaa pimeästi. Palkansaajien pimeitä palkkoja ja verovapaiden tulolajien väärinkäytöksiä arvioitiin esiintyvän noin kolmella prosentilla osakeyhtiöistä.

Sekä palkansaajilla että osakkailla toimialat, joissa pimeän työn riski oli suurin, olivat talonrakentaminen, varastointi- ja liikennettä palveleva toiminta sekä ravitsemistoiminta. Palkansaajilla pimeän työn riski oli suuri myös työllistämistoiminnassa ja osakkailla tukkukaupassa.

Avainsanat: Mittaaminen; Pimeä työ; Verovaje; Verotarkastus

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tutkimusongelma, määritelmät ja rajaukset	2
2.1	Pimeän palkan määritelmä	2
2.2	Tutkimuskysymykset	3
2.3	Selvityksen rajaukset.....	4
3	Aineistot ja menetelmät	6
3.1	Selvityksen keskeiset aineistot ja yritysjoukot.....	6
3.1.1	Osakeyhtiöiden perusjoukko	6
3.1.2	Osakeyhtiöihin kohdistuneet verotarkastukset.....	7
3.1.3	Pimeää työtä koskevat tarkastushavainnot.....	7
3.2	Profilointimenetelmä.....	8
3.3	Verovajeen laskeminen	9
4	Tulokset	11
4.1	Pimeiden palkkojen määrä	11
4.1.1	Arvioitu pimeiden palkkojen määrä.....	11
4.1.2	Pimeiden palkkojen osuus palkkasummasta	13
4.1.3	Virheiden esiintyvyys perusjoukossa	13
4.2	Pimeästä työstä johtuvat verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen menetykset.....	13
4.3	Millainen oli pimeitä palkkoja maksanut osakeyhtiö?	14
4.3.1	Yritysten koko liikevaihdon perusteella	14
4.3.2	Toimiala	15
5	Johtopäätökset	18
6	Lähteet	19
7	Luettelo kuvioista ja taulukoista	20
8	Liitteet	21
	Liite 1. Profilointimenetelmän kuvaus.....	1
	Liite 2. Osakasyrittäjän eläkevakuutusmaksun määräytymisperusteet	3

1 Johdanto

Tässä selvityksessä arvioidaan pimeän työn määrää osakeyhtiöissä vuosina 2018–2019. Raportti on yksi Harmaan talouden selvitysyksikön laatimasta neljästä selvityksestä¹, jotka käsittelevät pimeän työn ilmiön laajaa kokonaisuutta.

Pimeä työ on julkisessa keskustelussa usein esillä, mutta sen määrää ja laajuutta ei ole yksityiskohtaisesti aikaisemmin selvitetty tai arvioitu Suomessa. Pimeä työ on vain yksi harmaan talouden osa-alue, joten yleiset harmaan talouden määrää koskevat arviot eivät kuvaa sitä tarkasti. Nyt julkaistavat pimeän työn selvitykset tarjoavat merkittävää uutta tietoa tästä tunnetusta harmaan talouden ilmiöstä.

Pimeä työ mielletään yleensä palkansaajan asemassa tehdyksi työkse, josta palkan verot ja muut lakisääteiset velvoitteet jätetään maksamatta. Usein pimeästä työstä maksetaan korvaus käteisellä rahalla. Pimeä työ voidaan kuitenkin perustellusti määritellä edellistä laajemmaksi ilmiöksi. Se kattaa kaiken osakasyrittäjän ja palkansaajan tekemän työn, josta korvaus saadaan siten, että verot ja lakisääteiset maksut jäävät maksamatta.

Laajasti ajatellen pimeää palkkaa ovat esimerkiksi perusteettomasti verovapaana maksetut kilometrikorvaukset, yrityksestä vastikkeetta saadut hyödykkeet ja varat tai vaikkapa liikematkaksi naamioitu lomareissu. Yrittäjän pimeä työ ja palkansaajalle pimeästi maksetut palkat ilmenevät usein samanaikaisesti sellaisen työn ja palkanmaksun rinnalla, jossa huolehditaan lakisääteisistä veroista ja maksuista. Näin ollen kaikki pimeä työ ei ole sen räikeintä ilmene-mismuotoa, jossa kaikki työnantajan lakisääteiset velvoitteet laiminlyödään. Pimeän työn skaala on hyvin laaja, eikä sen toteuttamistapoja voi tyhjentävästi määritellä ilmiöiden muut-tuessa ajan saatossa.

Suomessa nimenomaisesti pimeään työhön kohdistuvaa tutkimusta on tehty erittäin vähän. Pimeän työn tutkimuksia käsittelevä katsaus on laadittu tämän selvityksen kanssa samanaikaisesti julkaistussa ilmiöselvityksessä *Pimeän työn määrä – Mittaamisselvitys osakeyhtiöiden verotarkastustietojen perusteella*. Tässä selvityksessä vastaavaa katsausta ei tehdä.

Selvityksen data-analyysi tehtiin Harmaan talouden selvitysyksikössä kehitetyllä profilointi-menetelmällä. Data-analyysissä hyödynnettiin verotarkastushavaintoja osakeyhtiöiden mak-samista pimeistä palkoista ja peiteltyistä osingoista vuosina 2018–2019.

---

¹ Selvitykset on julkaistu 22.11.2022. Pimeän työn ilmiöselvitykset ovat: *Pimeän työn määrä – Mittaamisselvitys osakeyhtiöiden verotarkastustietojen perusteella 4/2022*, *Pimeän työn määrä – mittaamisselvitys elinkeinonharjoittajien verotarkastustietojen perusteella 5/2022*, *Pimeän työn mittaaminen profilointi menetelmällä - Osakeyhtiöiden pimeän työn määrä 06/2022* ja *Pimeän työn mittaaminen LIM-menetelmällä – Yksityisen sektorin palkansaajien pimeän työn määrä 7/2022*. Lisäksi pimeän työn selvityksistä on julkaistu kooste: *Pimeä työ Suomessa – kooste selvityksistä 2022, 8/2022*.

2 Tutkimusongelma, määritelmät ja rajaukset

Selvityksessä arvioidaan osakeyhtiöiden pimeää työtä ja siitä aiheutuneita verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen menetyksiä Suomessa vuosina 2018–2019. Käytännössä tämä tapahtui niin, että pimeästi maksettujen palkkojen määrää estimoitiin verotus- ja verotarkastustietojen perusteella. Pimeän palkan estimaatista johdettiin verovaje-arvio, joka käsittää osakkaiden tuloverotuksen sekä palkansaajien ennakonpidätysten ja sosiaalivakuutusmaksujen menetykset.

Selvityksessä termejä pimeä työ ja pimeä palkka käytetään synonyymeina. Pimeän palkan käsite on määritelty seuraavassa luvussa 2.1. Tarkemmat tutkimuskysymykset tutkimusongelman selvittämiseksi on kuvattu luvussa 2.2 ja selvityksessä käytetyt rajaukset luvussa 2.3.

2.1 Pimeän palkan määritelmä

Tässä selvityksessä pimeällä palkalla tarkoitetaan:

- Osakeyhtiön työntekijälle maksamia palkkoja², joista ennakonpidätykset ja sosiaalivakuutusmaksut on jätetty ilmoittamatta ja suorittamatta valtiolle.
- Osakeyhtiön osakkaan yrityksestä nostamia varoja ja rahanarvoisia etuuksia, jotka olisi oikein meneteltäessä tullut käsitellä saajan veronalaisena palkkana tai osinkona³, mutta näin ei ole toimittu. Tällaisia osakkuusaseman perusteella saatuja etuja kutsutaan peiteltyksi osingoksi⁴.
- Osakeyhtiön työntekijälle tai osakkaalle maksamia verovapaita kustannusten korvauksia⁵, jotka eivät täytä verovapauden edellytyksiä.
- Tilanteita, jossa luontoisetuja⁶ ei ole ilmoitettu tai niiden arvo on ilmoitettu liian alhaisena.

Pimeän palkan ja työn käsitteet on kuvattu laajemmin ja yksityiskohtaisemmin selvityksessä *Pimeän työn määrä – Mittaamisselvitys osakeyhtiöiden verotarkastustietojen perusteella*.

Osakkaan pimeää palkkaa ja sen kautta myös pimeää työtä estimoidaan tässä selvityksessä verotarkastuksilla todettujen peiteltyyn osingon ja pimeän palkan tilanteiden avulla. Seuraavaksi peiteltyyn osingon ja osakkaan pimeän palkan tulkintoja perustellaan fiskaalisen harmaan talouden ja pimeän työn käsitteiden näkökulmista.

---

² Ennakkoperintälain 13 § 1 momentin mukaan palkalla tarkoitetaan:

1) kaiken laatuista palkkaa, palkkiota, etuutta ja korvausta, joka saadaan työ- tai virkasuhteessa;
2) kokouspalkkiota, henkilökohtaista luento- ja esitelmäpalkkiota, hallintoelimen jäsenyydestä saatua palkkiota, toimitusjohtajan palkkiota, avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömiehen nostamaa palkkaa sekä luottamustoimesta saatua korvausta.

³ Osakeyhtiölain (624/2006) luvussa 13 säädetään varojen jakamisesta.

⁴ Verotusmenettelystä annetun lain 29 §:n 1 momentin mukaan: Peiteltyllä osingolla tarkoitetaan rahanarvoista etuutta, jonka osakeyhtiö antaa osakkaansa tai tämän omaisen hyväksi osakkuusaseman perusteella tavallisesta olennaisesti poikkeavan hinnoittelun johdosta tai vastikkeetta.

⁵ Verohallinto julkaisee vuosittain päätöksen verovapaista matkakustannusten korvauksista, jossa määritellään verovapauden edellytykset ja korvausten enimmäismäärät (vuoden 2022 korvauksista on julkaistu päätös 24.11.2021, Dnro: VH/5752/00.01.00/2021).

⁶ Verohallinnon julkaisee vuosittain päätöksen verotuksessa noudatettavista luontoisetujen laskentaperusteista (vuoden 2022 luontoisetujen laskentaperusteet on julkaistu 22.11.2021, Dnro: VH/5517/00.01.00/2021).

Mikäli osakas nostaa yhtiöstään varoja muutoin kuin palkkana tai osinkona, varat verotetaan osakkaan saamana peiteltyinä osinkona. Peitelty osinko verotetaan ansiotulona⁷, joten fiskaalisen harmaan talouden näkökulmasta peitelty osinko voidaan tulkita pimeäksi palkaksi.

Peitellyn osingon ja pimeän työn välinen yhteys on monitahoinen kysymys. Peitelty osinko on osakkuusaseman perusteella saatu etuus, jonka syntyminen ei edellytä osakkaalta työsuoritusta. Osakas voi antaa yhtiöön kahdenlaista panosta – työtä ja pääomaa. Työlle maksettu korvaus on palkkaa ja pääomalle maksettu korvaus on osinkoa. Käytännössä osakas päättää itse, nostaako hän yhtiöstä palkkaa esimerkiksi kuukausittain vai osinkoa voittona kertyneistä varoista. Maksettujen palkkojen ja osinkojen perusteella ei siten voida päätellä, kuinka suuri merkitys tehdyllä työllä tai sijoitetulla pääomalla on ollut tuloksen syntyyn.

Tässä selvityksessä ei ole arvioitu pääomatuloille kuuluvaa osuutta peitellyn osingon määrästä, vaikka osa peittelystä osingonmaksusta on voinut perustua puhtaasti osakkuusasemaan. Tässä mielessä saadut tulokset voivat yliarvioida pimeän työn ilmiötä. Käytännössä kuitenkin peitellyn osingon tilanteet kasautuvat pieniin osakeyhtiöihin,⁸ joissa osakkaan työpanos on merkittävä. Muun muassa verotarkastuksista saadut havainnot peitellyn osingon ilmenemisestä tukevat tulkintaa, jossa peitelty osinko on pääsääntöisesti osakkaan pimeästä työstä maksettua pimeää palkkaa.

2.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimusongelmaan haettiin vastauksia seuraavilla tutkimuskysymyksillä:

- Kuinka paljon osakeyhtiöt maksoivat pimeitä palkkoja vuosina 2018–2019? Pimeiden palkkojen kokonaismäärän lisäksi arvioitiin, miten se jakautuu osakkaille ja palkansaajille.
- Kuinka paljon verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen menetyksiä pimeästä työstä aiheutui?
- Millaisia ovat pimeään työhön liittyvät virhetilanteet ja kuinka suuri oli eri virheiden osuus kokonaisuudesta?
- Kuinka todennäköisesti erilaiset virheet esiintyivät perusjoukossa?
- Kuinka suuri oli pimeiden palkkojen osuus suhteutettuna palkkasummaan?
- Kuinka paljon veroja ja julkisia maksuja menetettiin pimeän työn seurauksena?
- Millaisia ominaisuuksia profiloinnin löytämällä pimeän työn riskiyrityksillä havaittiin (toimiala, koko)?

Selvityksen data-analyysi toteutettiin Harmaan talouden selvitysyksikössä kehitetyllä profiloointimenetelmällä.⁹ Data-analyysi hyödynsi verotarkastuksissa tehtyjä havaintoja osakeyhtiöiden pimeästi maksamista palkansaajien ja osakkaiden palkoista vuosina 2018–2019.

---

⁷ Tuloverolaki (1535/1992) 33d 1 momentti.

⁸ Tästä on saatu näyttöä muun muassa satunnaisesti valituissa verotarkastuksissa. Myös tämän selvityksen tulokset viittaavat siihen, että peitelty osinko on yleisintä nimenomaan pienissä osakeyhtiöissä.

⁹ Menetelmää on kuvattu luvussa 3.2 sekä liitteessä 1.

Käytetty verotarkastusaineisto on sama kuin ilmiöselvityksessä *Pimeän työn määrä – Mittaamisselvitys osakeyhtiöiden verotarkastustietojen perusteella*, jossa pimeitä palkkoja estimointiin muun muassa algoritmipohjaisilla menetelmillä. Tämän selvityksen yksi tavoite on verrata tuloksia kyseisen selvityksen tuloksiin. Useiden eri menetelmien soveltaminen samaan lähteaineistoon ja tulosten vertailu on tuonut tietoa menetelmien toimivuudesta sekä varmuutta pimeän palkan arviointiin. Profilointimenetelmän avulla on saatu myös eriteltyä tietoa pimeän työn virhetilanteista, jota muut laskennat eivät tuottaneet.

2.3 Selvityksen rajaukset

Selvitys rajattiin koskemaan osakeyhtiöitä vuosina 2018–2019. Analyysia ei rajattu käsittämään pelkästään toimivia¹⁰ osakeyhtiöitä. Tarkastelussa olivat mukana myös niin sanotut toimimattomat osakeyhtiöt, jotka eivät kuuluneet mihinkään Verohallinnon rekisteriin, mutta joilla oli voimassa oleva y-tunnus. Näin rajatut osakeyhtiöt muodostavat selvityksen data-analyysin perusjoukon, johon kuului noin 240 000 eri yritystä ja jota on kuvattu lähemmin luvussa 3.1.1.

Selvityksessä tarkasteltiin seuraavia pimeän työn virhetilanteita:

- palkansaajien pimeä palkka
- salatut tulot (peitelty osinko)
- perusteettomat kulut (peitelty osinko)
- perusteettomasti verottomana maksetut kustannusten korvaukset (esim. päivärahat ja kilometrikorvaukset)
- luontoisedut, jotka on ilmoitettu arvoltaan vääränä tai jätetty kokonaan ilmoittamatta.

Selvityksessä on tarkasteltu ennakkoperintälain mukaisten palkkojen virheitä ja niistä aiheutuneita ennakonpidätysten sekä sosiaalivakuutusmaksujen menetyksiä. Selvityksessä ei arvioida osakkaan pimeän palkan mahdollista vaikutusta yrittäjän eläkevakuutusmaksun vajeeseen. Pimeä palkka aiheuttaa osakeyhtiöiden verotuksessa usein myös muiden verolajien virheitä, mutta tämän selvityksen ulkopuolelle jäävät niin ikään arvonnisäverotuksen ja yritysten tuloverotuksen virheet. Ennakonpidätysten muita väärinkäytöksiä, kuten esimerkiksi ennakonpidätysten perusteettomia palautuksia ja niistä mahdollisesti aiheutuvia petoksia, ei käsitellä tässä selvityksessä. Sen sijaan ennakkoperintälain näkökulmasta selvitys kattaa hyvin laajan osan verotuksen virheistä, joiden katsotaan liittyvän pimeään työhön.

Selvityksen ulkopuolelle on rajattu pimeän työn teettämisestä työnantajalle ja pimeän työn tekemisestä työntekijälle itselleen koituvien seurausten käsitteleminen. Yleisesti voidaan todeta, että seuraukset vaihtelevat veronkorotuksista aina rikosoikeudellisiin sanktioihin ja vahingonkorvauksiin ollen ankarimmillaan ehdotonta vankeutta. Pimeästä työstä aiheutuvat sanktiot ovat aihealueena laaja ja mahdollisesti erillisen selvityksen kohde.

---

¹⁰ Toimivaksi määriteltiin yritys, joka kuului johonkin seuraavista Verohallinnon rekistereistä: työnantajarekisteri, ennakkoperintärekisteri tai liiketoiminnasta arvonnisäverovelvollisten rekisterissä.

Laajasti ajateltuna pimeänä työnä voidaan pitää myös tilannetta, jossa työnantaja teettää työntekijällä työtä, mutta maksaa siitä alle yleis- tai normaalisoivan työehtosopimuksen mukaista palkkaa. Tätä kutsutaan usein alipalkaksi. Työnantaja hyötyy menettelystä, koska työ tulee tehtyä pienin kustannuksin, kun osa palkasta jätetään maksamatta. Näiden väärinkäytöstilanteiden ja niissä menetettyjen verojen ja lakisääteisten maksujen määrän arvioiminen on hankalaa. Tapausten selvittäminen edellyttää usein monien viranomaisten yhteistyötä, tapauskohtaista tarkastelua ja työrikosten tutkintaa (työsyryntä, kiskonnantapainen työsyryntä, jopa ihmiskauppa). Tämä selvitys ei koske alipalkkaustilanteita. Harmaan talouden selvitysyksikkö on laatinut ulkomaalaisten alipalkkausta harmaan talouden ilmiönä käsittelevän selvityksen vuonna 2020, ja selvitys on luettavissa Harmaa talous & talousrikollisuus -sivustolla¹¹.

---

¹¹ Harmaa talous & talousrikollisuus / Laajuus / Harmaan talouden selvityksiä / Ulkomaalaisten alipalkkaustapauksista oikeuteen vain jäävuoren huippu. Selvitys 05/2020 julkaistu 20.10.2020 Ulkomaalaisten alipalkkaus harmaan talouden ilmiönä Suomessa – oikeustapausanalyysi.

3 Aineistot ja menetelmät

Tässä luvussa esitellään selvityksen data-analyysin keskeiset elementit, verotarkastusaineistot, analyysin yritysjoukot sekä itse analyysimenetelmä. Menetelmää on kuvattu yksityiskohdaisemmin liitteessä 1. Viimeisessä alaluvussa 3.3 kerrotaan, kuinka pimeän työn estimaatin avulla johdettiin arvio veron menetyksestä.

3.1 Selvityksen keskeiset aineistot ja yritysjoukot

3.1.1 Osakeyhtiöiden perusjoukko

Laskennan perusjoukkoon kuului kaikkiaan lähes 240 000 eri osakeyhtiötä. Taulukossa 1 on esitetty vuoden 2019 perusjoukko jaettuna data-analyysissä sovellettuihin koko- ja virheluokkiin.¹² Vuonna 2018 perusjoukko näytti numeroiden valossa lähes samalta.

Perusjoukossa oli vuosittain noin 90 000 osakeyhtiötä, joilta liikevaihtotieto puuttui tai joilla oli hyvin pieni liikevaihto. Tällaiset yritykset poikkeavat muista monilta ominaisuuksiltaan, ja siksi ne rajattiin omaksi ryhmäkseen peitellyn osingon laskennassa.¹³ Joukko sisältää myös toimimattomia osakeyhtiöitä, jotka eivät kuuluneet mihinkään Verohallinnon rekisteriin, mutta joilla oli tarkastelujaksolla voimassa oleva y-tunnus. Lukumäärältään suurin kokoluokka oli liikevaihto 10 000–400 000 euroa. Siihen kuului noin 40 prosenttia perusjoukosta eli lähes 100 000 osakeyhtiötä. Liikevaihdoltaan tätä suurempia osakeyhtiöitä oli noin 50 000 kappaletta eli vajaa neljännes perusjoukosta.

Jokaiselle laskettavalle virheluokalle rajattiin perusjoukko kyseisen virheen edellyttämällä tavalla. Esimerkiksi, jos yritys ei ilmoita tulorekisteriin verovapaita tulolajeja¹⁴, niin sillä ei voi olla virheellisesti verovapaina korvauksina ilmoitettuja palkkoja eikä luokkaan perusteeton verovapaa tulolaji kuuluva virhettä. Sama yritys voi kuulua usean laskennan perusjoukkoon, kunhan se täyttää kyseisten joukkojen rajauskriteerit. Alajoukkojen muodostamiseen vaikutti käytännössä myös tarkastushavaintojen lukumäärät. Näitä on kuvattu lähemmin luvussa 3.1.3.

Taulukko 1. Osakeyhtiöiden perusjoukko jaettuna liikevaihto- ja virheluokkiin, vuosi 2019.

Liikevaihto	Yhteensä (*)	Yhteensä (%)	Palkansaajan pimeä palkka	Peitelty osinko	Perusteeton verovapaa tulolaji
Yhteensä	237 999	100 %	185 936	237 348	71 267
Ei liikevaihtoa	65 969	28 %	24 641	65 969	606
Alle 10t€	22 082	9 %	19 422	22 078	1 347
10-400t€	98 100	41 %	92 980	98 088	34 669
400t-1m€	23 609	10 %	22 428	23 608	13 288
1-4 m€	19 024	8 %	17 924	19 021	13 504
Yli 4m€	9 215	4 %	8 541	8 584	7 853

(*) Yhteensä sarakkeessa on huomioitu kaikki y-tunnukset kertaalleen.

Lähde: Verohallinto 1/2022.

¹² Taulukossa kaikki peitellyn osingon virheet on yhdistetty samaan sarakkeeseen, mutta laskennassa eriteltiin salatun tulon ja perusteettomien kulujen tapaukset.

¹³ Tarkastuksissa havaittuja peitellyn osingon virheitä löytyi riittävä määrä, joten rajaus oli mahdollista toteuttaa. Muita virheitä ei ollut mahdollista tarkastella vastaavalla tavalla.

¹⁴ Tulorekisterin verovapaita tulolajeja ovat esimerkiksi kilometrikorvaus ja päiväraha.

3.1.2 Osakeyhtiöihin kohdistuneet verotarkastukset

Kaikkiaan noin 2 500 osakeyhtiötä on verotarkastettu vuosilta 2018–2019¹⁵. Se tarkoittaa, että tarkastuskattavuus¹⁶ oli noin 1,1 prosenttia tämän selvityksen perusjoukossa.

Kaikki verotarkastukset olivat riskiperusteisia, toisin sanoen satunnaisotantaan perustuvia verotarkastuksia ei ollut käytettävissä selvitystä varten.¹⁷ Verotarkastusten riskiperusteisuus on ongelmallista data-analyysin näkökulmasta, koska saatu aineisto on vinoutunut. Toisin sanoen verotarkastusaineisto ei kuvaa erityyppisiä osakeyhtiöitä samassa suhteessa kuin ne esiintyvät perusjoukossa. Esimerkiksi verotarkastuksia on kohdennettu enemmän suuriin osakeyhtiöihin kuin pieniin. Verotarkastetuista noin 3/4:lla liikevaihto oli yli 400 000 euroa vuodessa, mutta perusjoukosta vain noin 1/4 kuului tähän kokoluokkaan.

Aineiston vinoutta torjuttiin tietyillä menetelmän keinoilla, joita on kuvattu luvussa 3.2. Lisäksi laskennassa hyödynnettiin aiempien vuosien satunnaistarkastuksia ja niiden havaintoja erilaisten virheiden esiintyvyyksistä¹⁸. On perusteltua sanoa, että satunnaisotannalla valitut verotarkastukset antavat vahvan selkänöjan pimeiden palkkojen estimointiin.

3.1.3 Pimeää työtä koskevat tarkastushavainnot

Verotarkastushavainnolla tarkoitetaan tässä yhteydessä verotarkastuksessa havaittua, selvityksen rajauksiin sopivaa virhettä. Vuosia 2018–2019 koskevat pimeän työn verotarkastushavainnot muodostavan data-analyysissä niin sanotun verrokkijoukon, johon perusjoukon yrityksiä verrataan. Pimeän työn määritelmän sekä asetettujen tutkimuskysymysten perusteella selvitys kattaa seuraavat tarkastuksilla havaitut virhetilanteet:

- Palkkoihin liittyvät virheet, joissa yhtiölle on määrätty verotarkastuksella maksettavaksi lisää ennakonpidätyksiä (eli palkkatulojen veroja) tai lähdeveroa (ulkomaalaiselle maksetun palkan veroa) liian pienenä ilmoitetun tai kokonaan ilmoittamatta jätetyn rahapalkan vuoksi.
- Tilanteet, joissa osakeyhtiön on katsottu antaneen osakkaalleen rahanarvoisen edun osakasaseman perusteella, toisin sanoen peiteltyyn osingonjaon tilanteet¹⁹.
- Tilanteet, joissa rahapalkan virhe on aiheutunut väärin tai puutteellisin perustein maksetuista kustannusten korvauksista.
- Tilanteet, joissa luontoisedut on ilmoitettu arvoltaan vääränä tai jätetty kokonaan ilmoittamatta.

Seuraavassa taulukossa esitetään tarkastuksissa havaittujen virheiden lukumääriä. Eniten havaittiin peiteltyyn osingon virheitä, mikä mahdollisti laskennan alajaon tulo- ja kulupuolen virheisiin. Liikevaihdoltaan hyvin pieniä tai kokonaan toimimattomia yrityksiä koskevia havaintoja löytyi vain noin 30 kappaletta. Nämä eroteltiin kuitenkin peiteltyyn osingon

---

¹⁵ Tarkastus kohdistui verovuosiin 2018–2019.

¹⁶ Tarkastuskattavuus = tarkastusten lukumäärä / perusjoukon lukumäärä.

¹⁷ Vuosia 2018–2019 koskevia satunnaisesti valittuja verotarkastuksia tehtiin kaiken kaikkiaan hyvin vähän.

¹⁸ Virheiden esiintyvyys = löydettyjen virheiden lukumäärä / tehtyjen tarkastusten lukumäärä.

¹⁹ Laki verotusmenettelystä (18.12.1998/1558) 29 §:n 1 momentti

laskennassa omaksi ryhmäkseen, koska tällaisten mikroyritysten ominaisuusprofiili poikkeaa monella tavalla isommista yrityksistä, ja tehty rajausta selkeytti siten muita laskentoja.²⁰

Selvityksen data-analyysi suoritettiin taulukossa 2 esitettyä virheiden luokittelua noudattaen. Tulokset esitetään kuitenkin pääosin hieman karkeammalla jaolla, yhdistäen peitelty osingon estimaatit yhdeksi kokonaisuudeksi.

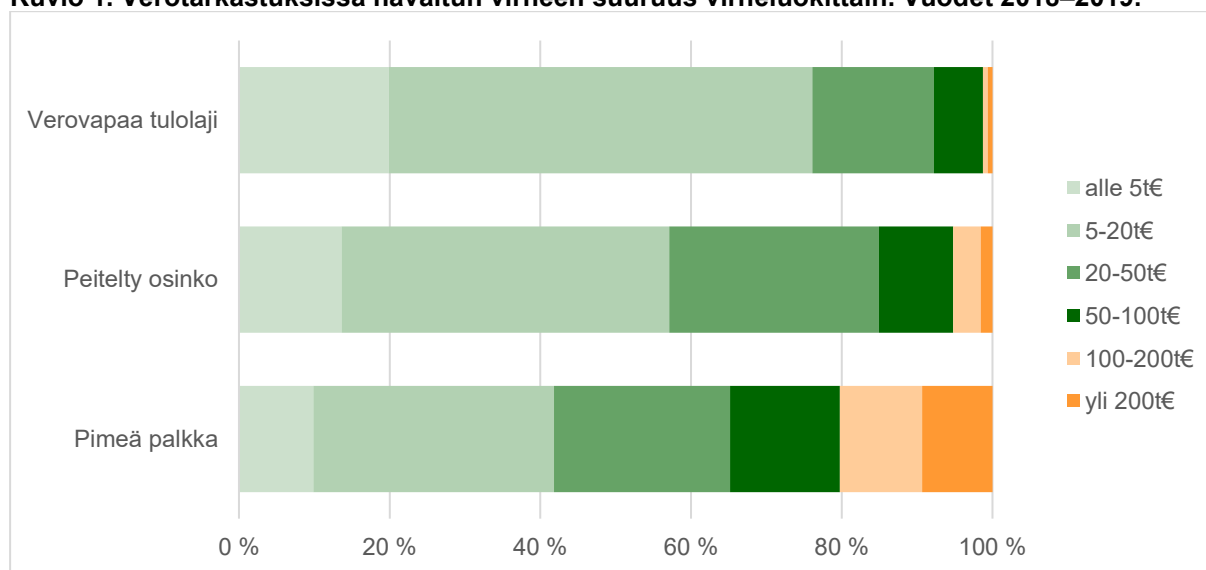
Taulukko 2. Verotarkastuksissa havaitut virheet, luokiteltuina pimeän palkan tyyppin mukaan. Vuodet 2018–2019.

Pimeän palkan tyyppi	Havaitut virheet
Palkansaajan pimeä palkka	178
Peitelty osinko, puuttuva tulo	271
Peitelty osinko, perusteeton kulu	410
Peitelty osinko, pienet ja toimimattomat yhtiöt	31
Perusteeton verovapaa tulolaji	154

Lähde: Verohallinto 5/2021.

Kuviossa 1 on esitetty tarkastuksissa havaittujen virheiden suuruusjakaumat virheluokittain. Jakauma on esitetty suhteellisessa muodossa eli prosentteina virheiden määristä. Jopa 20 prosenttia palkansaajien pimeiden palkkojen virheistä oli suuruudeltaan yli 100 000 euroa. Jos pimeitä palkkoja on maksettu usealle työntekijälle, niin summa nousee helposti suureksi. Peitelty osingon virheistä hieman yli puolet jäi alle 20 000 euron kokoluokkaan ja noin 6 prosenttia oli suuruudeltaan yli 100 000 euroa. Verovapaiden tulolajien väärinkäytökset olivat muita virheitä pienempiä ja sijoittuivat pääsääntöisesti alle 20 000 euron kokoluokkaan.

Kuvio 1. Verotarkastuksissa havaitun virheen suuruus virheluokittain. Vuodet 2018–2019.

Lähde: Verohallinto 5/2021.

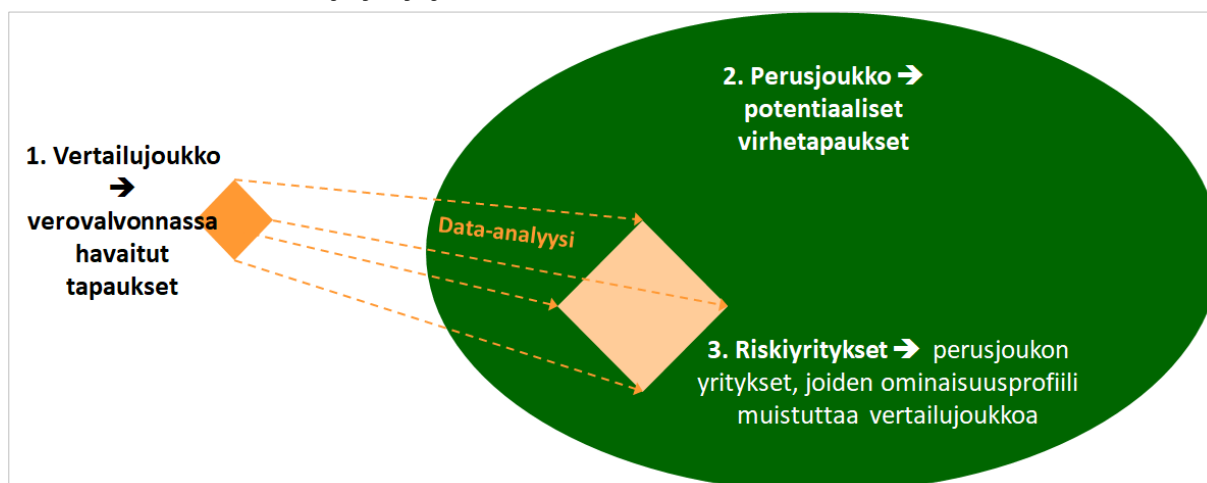
3.2 Profilointimenetelmä

Data-analyysi tehtiin profilointimenetelmällä, joka on kehitetty ja ollut käytössä Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikössä. Sen avulla voidaan laskea yrityksille riskipisteitä

²⁰ Eroa muihin yhtiöihin aiheuttaa paitsi toimimattomuus ja pieni koko, myös ilmoitustietojen eli datan heikompi laatu.

erilaisten veronvälttämistapojen suhteen. Pisteytyksessä harmaan talouden toimijoiksi arvioitujen osakeyhtiöiden (vertailujoukko) ominaisuuksia verrataan muihin yrityksiin (perusjoukko). Ne perusjoukon osakeyhtiöt, joilla on samankaltainen ominaisuusprofiili kuin vertailujoukon osakeyhtiöillä, saavat korkeita riskipisteitä ja muodostavat niin sanotun riskiyritysten joukon. Riskiyritysten avulla muodostetaan lukumääräarvioita väärin toimineista osakeyhtiöistä ja edelleen euromääräisiä arvioita pimeän työn määrästä. Menetelmän yksityiskohtia on avattu tämän selvityksen liitteessä 1.

Kuvio 2. Profiloinnin idea ja yritysjoukot.

Estimoinnissa riskiperusteisen verotarkastusten valintaharhaa vähennetään jakamalla perusjoukko osiin erilaisten luokittelevien tietojen perusteella, kuten erilaiset virheet sekä toiminnan laajuus (liikevaihto). Lisäksi monet selittävät muuttujat lasketaan suhdelukuina (esimerkiksi keskipalkka), mikä myös torjuu yksipuolisen kohdevalinnan vinoumaa. Tarkastusten keskittymistä harvoille toimialoille torjutaan sillä, että useiden selittävien muuttuja arvoja verrataan kunkin yrityksen toimialan mediaaniin.

Riskiyritysten joukolle voidaan hakea erilaisia y-tunnustason tietoja. Tämä mahdollistaa tulosten monipuolisen tarkastelun, esimerkiksi muodostamalla riskiyritysten toimiala- tai kokojakaumia ja vertaamalla näitä perusjoukon vastaaviin jakaumiin (luku 4.3).

3.3 Verovajeen laskeminen

Selvityksen varsinainen data-analyysi koskee pimeiden palkkojen määrää (luku 4). Veronmenetyksen laskemista varten arvioidaan erikseen palkansaajien ja osakkaiden pimeiden palkkojen estimaatit. Niistä johdetaan kertomien avulla verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen menetyksiä koskevat arviot (luku 4.2). Seuraavaksi kuvataan, miten verovajeen laskennassa käytettävät kertoimet on valittu.

Ennakonpidätykset

Selvityksessä on käytetty ennakonpidätysten määrän laskemiseen kaavamaista 25 prosentin kerrointa. Taustalla tässä on korkeimman oikeuden (KKO) ratkaisu²¹, jossa KKO on ottanut kantaa vältetyn veron määrän arviointiin törkeän veropetoksen rikosasiassa. Kyse oli pimeästä palkanmaksusta, ja päätöksen perusteluissa on todettu aiempien oikeusasteiden laskentaperusteen (25 prosenttia) olleen soveltuva ennakonpidätyksen määräksi.

Palkan sivukulut

Sosiaalivakuutusmaksujen²² määristä säädetään erikseen kutakin maksua koskevassa laissa ja niitä täydentävissä asetuksissa²³. Sosiaalivakuutusmaksujen veronmenetysten laskennassa on käytetty sosiaali- ja terveysministeriön vuodelle 2021 vahvistamia prosentteja (Sosiaali- ja Terveysministeriö). Seuraavassa taulukossa on kooste palkan sivukulujen osuuksista²⁴, joiden määrä oli yhteensä noin 28 prosenttia.

Taulukko 3. Palkan sivukulut ja niiden suuruus vuonna 2021.

Sosiaalivakuutusmaksut	Sivukulun suuruus (prosenttiosuus bruttopalkasta)
TyEL (työnantajan osuus)	16,95 %
TyEL (työntekijän osuus)	7,15 %
Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu	0,50 %
Työntekijän työttömyysvakuutusmaksu	1,40 %
Työnantajan sairaskorvausmaksu	1,53 %
Työnantajan tapaturmavakuutusmaksu	0,70 %
Yhteensä	28 %

Lähde: Sosiaali- ja Terveysministeriö 2021.

Yrittäjän eläkevakuutusmaksu (YEL)

Tässä selvityksessä ei arvioitu yrittäjän eläkevakuuttamispuutteista ja pimeistä palkoista johdettua eläkemaksujen vajetta, koska YEL-vakuuttamisen yrittäjäkohtaisia tietoja ei ollut käytettävissä. Toisaalta yrittäjien eläkejärjestelmän sallii myös alivakuuttamisen suhteessa verotettaviin tuloihin, joten maksujen menetykset ovat kohtuullisen pieniä palkansaajiin verrattuna. Osakasyrittäjän YEL-vakuuttamisen perusteita on kuvattu selvityksen liitteessä 2.

Kokonaisarvio verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen menetyksistä

Verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen menetykset lasketaan kertomalla pimeän työn estimaattit edellä kuvatuilla kertoimilla: palkansaajien pimeän palkkojen estimaatti kerrotaan ennakonpidätysten ja palkan sivukulujen yhteenlasketuilla kertoimilla (25 % + 28,23 %). Osakkaiden estimaatti kerrotaan pelkällä ennakonpidätysten kertoimella (25 %). Lopuksi lasketaan

²¹ KKO 2017:75.

²² Työntekijän työeläkevakuutusmaksu (TyEL-maksu), työntekijän työttömyysvakuutusmaksu (TVR-maksu), työnantajan eläkevakuutusmaksu, työnantajan työttömyysvakuutusmaksu, työnantajan sairaskorvausmaksu (sava-maksu).

²³ Työntekijän eläkelain 153 §, Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta 18 §, Laki työnantajan sairaskorvausmaksusta, Valtioneuvoston asetus sairaskorvausmaksujen maksuprosenteista vuonna 2021.

²⁴ Oletukset perustuvat ajatukseen "keskimääräisestä" pimeän palkan saajasta. Tosiasialliset sivukulujen maksujen määrät vaihtelevat eri ikäryhmien kesken. Laskennassa käytetään oletusta, että pimeän palkan saaja on täysi-ikäinen, alle 53-vuotias ja työskennellyt sellaisen yrityksen palveluksessa, jonka vuoden 2020 aikana maksamat palkat ovat olleet alle 2 125 500 euroa.

yhteen veronmenetykset palkansaajien ja osakkaiden pimeästä työstä ja näin saadaan veronmenetyksen kokonaisarvio.

4 Tulokset

Selvityksen profilointimenetelmän perusteella osakeyhtiöt maksoivat pimeitä palkkoja noin 680 miljoonaa euroa vuodessa ajanjaksolla 2018–2019. Tämä jakautui eri virheluokkiin siten, että palkansaajien pimeiden palkkojen osuus kokonaisestimaatista oli 36 prosenttia, osakkaiden pimeiden palkkojen osuus 60 prosenttia ja perusteettomien verovapaiden tulolajien osuus 4 prosenttia. Pimeiden palkkojen estimaatti on hieman alle kaksi prosenttia siitä kokonaispalkkojen määrästä, jonka osakeyhtiöt ilmoittivat maksaneensa vuosina 2018–2019. Ennakonpidätysten ja sosiaalivakuutusmaksujen menetysten arvioidaan olleen noin 250 miljoonaa euroa vuodessa.

4.1 Pimeiden palkkojen määrä

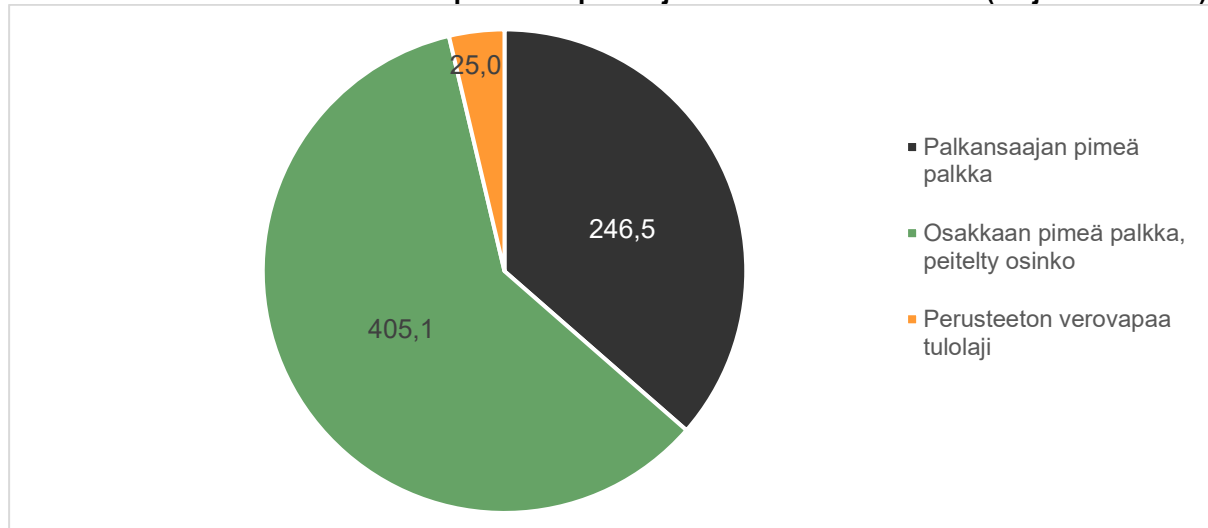
Profiloinnissa varsinainen estimoitava muuttuja on virheiden lukumäärä perusjoukossa. Pimeiden palkkojen estimaatti saadaan kertomalla keskenään estimoidut virheiden lukumäärät ja virheiden keskiarvot²⁵. Laskenta tehdään erilaisia luokittelevia muuttujia käyttäen. Tässä luvussa esitellään näin saatuja tuloksia, muun muassa pimeiden palkkojen kokonaismäärää ja eri virhelajien osuutta kokonaismäärästä.

4.1.1 Arvioitu pimeiden palkkojen määrä

Tehtyjen laskemien mukaan osakeyhtiöt maksoivat osakkaille ja työntekijöille pimeitä palkkoja arviolta noin 680 miljoonaa euroa vuodessa. Saatu tulos on vuosien 2018–2019 keskiarvo. Virheluokittain tarkasteltuna peitelty osingon estimaatti oli noin 400 miljoonaa, pimeiden palkkojen estimaatti noin 250 miljoonaa ja perusteettomien verovapaiden tulolajien estimaatti noin 25 miljoonaa euroa vuodessa (kuvio 3). Suhteellisesti tarkastellen nämä osuudet olivat osakkaiden pimeät palkat eli peitelty osinko 60 prosenttia, palkansaajien pimeät palkat 36 prosenttia ja perusteettomat verovapaat tulolajit 4 prosenttia.

---

²⁵ Virheillä tarkoitetaan verotarkastushavaintoja. Koska riskiperusteisten tarkastusten virheet ovat keskimäärin suurempia kuin satunnaistarkastusten virheet, niin virheiden keskiarvot poimittiin niin sanotuista trimmatuista jakaumista. Trimmauksessa osa jakauman suurimmista ja pienimmistä arvoista tippuu pois, ja trimmatun jakauman keskiarvo on pienempi kuin trimmaamattoman jakauman keskiarvo.

Kuvio 3. Eri virheluokkien osuudet pimeiden palkkojen kokonaisestimaatista (miljoonaa euroa).

Lähde: Verohallinto 1–2/2022.

Peitellyn osingon tulos on esitetty kokonaisestimaattina, mutta käytännössä se laskettiin kolmessa osassa: puuttuva tulo ja perusteettomat kulut erikseen sekä kolmantena ryhmänä pienet osakeyhtiöt, joiden liikevaihto oli alle 10 000 euroa vuodessa (ks. myös taulukko 2 luku 3.1.3). Laskennan alajaon perustella voidaan varovasti arvioida, että suurin osa – vähintään kaksi kolmasosaa tai jopa kolme neljäsosaa – peitellyn osingon estimaatista kohdistui salaturon virheisiin. Vastaavasti pienempi osa (korkeintaan 1/3) kohdistui perusteettomien vähennysten virheisiin.

Nyt saatu tulos on laskettu hieman erilaisilla rajauksilla kuin arviot pimeiden palkkojen määrästä ilmiöselvityksessä *Pimeän työn määrä – Mittaamisselvitys osakeyhtiöiden verotarkastustietojen perusteella*. Toisin kuin edellä mainitussa selvityksessä, nyt laadittu estimaatti sisältää peitellyn osingon määrän myös toimimattomissa osakeyhtiöissä.²⁶ Toisaalta tämän selvityksen estimaatista puuttuu ulkomaisten yhteisöjen osuus, joka taas huomioitiin muilla menetelmillä toteutetuissa laskennoissa.

Jotta tulosten vertailu onnistuisi paremmin, tämän selvityksen estimaatti muutettiin vastaamaan rajauksiltaan ilmiöselvitystä *Pimeän työn määrä – Mittaamisselvitys osakeyhtiöiden verotarkastustietojen perusteella*. Muokattu ja vertailukelpoinen pimeiden palkkojen estimaatti oli noin 710 miljoonaa euroa vuodessa.²⁷ Se vastaa hyvin muiden menetelmien tuottamia tuloksia, joiden vaihteluväli oli noin 670–850 miljoonaa euroa vuodessa.

Tässä selvityksessä arvioitu osakkaiden osuus pimeiden palkkojen estimaatista on suurempi kuin palkansaajien osuus. Tulos on yhdenmukainen selvityksen *Pimeän työn määrä – Mittaamisselvitys osakeyhtiöiden verotarkastustietojen perusteella* tulosten kanssa.

²⁶ Myös ilmiöselvityksessä *Pimeän työn määrä – Mittaamisselvitys osakeyhtiöiden verotarkastustietojen perusteella* arvioitiin toimimattomien osakeyhtiöiden pimeän työn määrää, mutta saatu tulos ei sisälly pimeän työn kokonaisestimaatteihin.

²⁷ Tulos on suuntaa antava, sillä vertailukelpoisuutta parannettiin karkeasti erilaisilla kertoimilla. Tämän selvityksen estimaatista poistettiin toimimattomien osakeyhtiöiden osuus ja siihen lisättiin ulkomaisten yhteisöjen osuus.

4.1.2 Pimeiden palkkojen osuus palkkasummasta

Kun estimaatit suhteutetaan osakeyhtiöiden palkansaajille ja osakkaille maksetuiksi ilmoitettuihin palkkoihin, saadaan käsitys pimeän työn suhteellisesta laajuudesta Suomessa. Kokonaisuudessaan pimeiden palkkojen estimaatti on 1,7 prosenttia siitä palkkojen määrästä, jonka osakeyhtiöt ilmoittivat maksaneensa vuosina 2018–2019. Palkansaajien pimeiden palkkojen määrä vastaa alle prosenttia kaikista palkansaajille maksetuiksi ilmoitetusta palkoista. Osakkaiden pimeiden palkkojen osuus oli hieman alle 10 prosenttia kaikista osakkaille maksetuiksi ilmoitetuista palkoista.

4.1.3 Virheiden esiintyvyys perusjoukossa

Profilointimenetelmä tuottaa "ykköstuotteenaan" estimaatin virheiden lukumäärästä. Kun lukumäärä suhteutetaan perusjoukkoon, saadaan arvio virheen esiintymisen todennäköisyydestä eli esiintyvyydestä²⁸ perusjoukossa. Näin ollen profilointimenetelmällä on mahdollista muodostaa käsitys eri virhetapausten yleisyydestä osakeyhtiöiden keskuudessa.

Yleisin pimeän työn virhe perusjoukossa oli peitelty osinko, jota arvioitiin esiintyvän lähes kahdeksalla prosentilla osakeyhtiöistä. Palkansaajien pimeitä palkkoja ja verovapaiden tulolajien väärinkäytöksiä esiintyi lähes yhtä usein – esiintyvyyden arvioitiin olevan kummassakin tapauksessa hieman alle kolme prosenttia (ks. myös taulukko 5).²⁹

4.2 Pimeästä työstä johtuvat verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen menetykset

Pimeästä työstä johtuva ennakonpidätysten ja sosiaalivakuutusmaksujen menetysten arvioidaan olleen yhteensä lähes 250 miljoonaa euroa vuodessa.

Vaikka osakkaiden pimeän työn estimaatti on suurempi kuin palkansaajien pimeän työn estimaatti, niin veron menetyksellä mitattuna palkansaajien osuus on suurempi. Tämä johtuu eläkemaksuista – osakkaiden menetettyjä yrittäjäläkevakuutusmaksuja (YEL) ei arvioitu laskelemissa lainkaan. Toisaalta, vaikka menetettyjä YEL-maksuja olisi pystytty arvioimaan, niin ne ovat todellisuudessa palkansaajien maksuja pienemmät.

Palkansaajien pimeät palkat aiheuttivat arviolta noin 130 miljoonan euron vuosittaiset verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen menetykset. Peitellyn osingon yhteenlaskettu vaikutus veroihin oli noin 100 miljoonaa euroa. Virheellisesti verovapaina korvauksina ilmoitetut palkat eli perusteettomat verovapaat tulolajit aiheuttivat arviolta 13 miljoonan euron vuosittaiset verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen menetykset ajalla 2018–2019.

---

²⁸ Esiintyvyys = virheiden lukumäärä / perusjoukon lukumäärä.

²⁹ Satunnaistarkastuksissa, jotka koskivat vuosia 2014–2018, esiintyi virheitä seuraavasti: palkansaajien pimeät palkat 3,0 %, perusteeton verovapaa tulolaji 3,2 % ja peitelty osinko 8,5 %.

Taulukko 4. Pimeän palkan estimaatti ja arvoitu verojen menetys virheluokittain. Esitetyt luvut ovat vuosien 2018–2019 keskiarvoja.

Pimeän palkan tyyppi	Pimeät palkat (milj. €)	Veron menetys (milj. €)
Yhteensä, josta	677	247
Palkansaajan pimeää palkka	246	132
Peitelty osinko, puuttuva tulo	189	47*
Peitelty osinko, perusteeton kulu	111	29*
Peitelty osinko, "pienet yhtiöt"	105	26*
Perusteeton verovapaa tulolaji	25	13

(*) Veron menetys sisältää vain ennakonpidätyksen.

Lähde: Verohallinto 1–2/2022.

4.3 Millainen oli pimeitä palkkoja maksanut osakeyhtiö?

4.3.1 Yritysten koko liikevaihdon perusteella

Taulukossa 5 on yhteenvedo pimeän palkan esiintymisen todennäköisyyksistä perusjoukossa.³⁰ Todennäköisyydet on esitetty liikevaihdon ja virheiden mukaisissa luokissa. Taulukossa nähtävät luokkarajat perustuvat data-analyysin toteutukseen. Peitellyn osingon laskennassa liikevaihdoltaan pienet osakeyhtiöt on jaettu useaan eri luokkaan. Muissa laskennoissa vastaava erittely ei ollut mahdollinen verotarkastushavaintojen pienen määrän takia.

Tehdyn arvion mukaan palkansaajien pimeitä palkkoja maksettiin todennäköisimmin (5 %) suurissa osakeyhtiöissä, joissa liikevaihto on yli 4 miljoonaa euroa vuodessa. Pienissä osakeyhtiöissä ei useinkaan tarvita ulkopuolisia työntekijöitä tai niitä on vain vähän, mikä vähentää myös pimeän palkanmaksun todennäköisyyttä.³¹

Peitellyn osingon arvioitiin olevan todennäköisintä (11 %) pienissä osakeyhtiöissä, joiden liikevaihto on 10 000–400 000 euroa vuodessa. Pienissä osakeyhtiöissä osakkaita on usein vain yksi, jolloin esimerkiksi tulojen salaaminen voi olla helpompaa kuin usean osakkaan yhtiöissä. Peitellyn osingon todennäköisyys arvioitiin melko korkeaksi (8–10 %) useimmissa kokoluokissa. Poikkeuksen muodostivat suuret, yli 4 miljoonan euron osakeyhtiöt sekä kokonaan liikevaihdottomat osakeyhtiöt. Jälkimmäisessä ryhmässä on mukana aidosti toimimattomia yrityksiä, mikä pienentää virheiden esiintymisen todennäköisyyttä.³²

Virheitä, joissa palkkaa on maksettu perusteettomasti verovapaana tulona, arvioitiin esiintyvän melko tasaisesti eri kokoisissa osakeyhtiöissä. Tämän virheluokan todennäköisyyttä ei laskettu lainkaan osakeyhtiöille, joiden liikevaihto oli alle 10 000 euroa.

³⁰ Todennäköisyys = arvoitu virheiden lukumäärä / perusjoukon osakeyhtiöiden lukumäärä.

³¹ Satunnaistarkastuksissa havaittiin esiintyvän palkansaajien pimeitä palkkoja seuraavasti (liikevaihdon mukaiset kokoluokat): alle 400t€ → 3,1%; 400t-2m€ → 2,2 %; yli 2m€ → 5,0%.

³² Satunnaistarkastuksissa havaittiin esiintyvän peiteltyä osinko seuraavasti (liikevaihdon mukaiset kokoluokat): alle 400t€ → 10,7%; 400t-2m€ → 8,8 %; yli 2m€ → 6,1%.

Taulukko 5. Pimeän työn todennäköisyys perusjoukossa virhe- ja kokoluokittain.

Koko	Palkansaajan pimeä palkka	Peitelty osinko	Perusteeton verovapaa tulolaji
Yhteensä	3 %	8 %	3 %
Ei liikevaihtoa		4 %	-
Alle 10t€	2 %	8 %	-
10–400t€		11 %	3 %
400t–1m€	1 %	8 %	4 %
1–4 m€	3 %	10 %	2 %
yli 4m€	5 %	3 %	4 %

Lähde: Verohallinto 1–2/2022.

4.3.2 Toimiala

Toimialojen riskisyyttä tarkasteltiin profiloinnin riskiyritysten kautta.³³ Kuvioissa 5 ja 6 esitetyt prosenttiosuudet kuvaavat ensisijaisesti *toimialojen välistä järjestystä* pimeän työn tai peiteltyyn osingon riskien suhteen. Lisäksi esitetyt prosenttiosuudet antavat summittaisen arvion toimialojen riskisyydestä.³⁴

Kuvissa 4 ja 5 on esitetty 10 riskisintä toimialaa palkansaajien ja osakkaiden tarkasteluissa. **Palkansaajien pimeän työn riskisimpiä toimialoja** yhdistää se, että ne ovat työvoimavaltaisia ja/tai tuottavat palveluja. Riskisimmät toimialat olivat talonrakentaminen, varastointi- ja liikennettä palveleva toiminta, ravitsemistoiminta sekä työllistämistoiminta.

Rakentaminen mielletään perinteisesti toimialaksi, jossa esiintyy runsaasti palkansaajien pimeää työtä. Tämän selvityksen perusteella palkansaajien pimeän työn riski on suurempi talonrakentamisessa kuin erikoistuneessa rakennustoiminnassa. Pimeä työ on tyypillisesti isojen työvoimavaltaisten yritysten ongelma, jotka sijoittuvat usein talonrakentamisen toimialalle. Pienissä yrityksissä, joita on runsaasti erikoistuneessa rakennustoiminnassa, palkattua väkeä on vähemmän. Tässä mielessä rakentamisen toimialojen keskinäinen järjestys on looginen. Rakennusalalla tiedetään esiintyvän harmaata taloutta, ja siksi kyseistä alaa valvotaan myös viranomaisyhteistyössä (Verohallinto, Rakennusalan harmaan talouden torjunta, 2017).

Osakkaiden pimeän palkan eli peiteltyyn osingon riskisimmät toimialat olivat talonrakentaminen, varastointi- ja liikennettä palveleva toiminta, ravitsemistoiminta ja tukkukauppa. Palkansaajien ja osakkaiden kolme riskisintä toimialaa olivat siten samat. Tulos on odotettu, sillä, jos yritys maksaa työntekijöilleen pimeästi palkkoja, on melko todennäköistä, että osakas nostaa myös itselleen pimeästi varoja.³⁵ Edellä kohdassa 4.1.1 todettiin, että yritystoiminnasta salatut tulot muodostavat valtaosan osakkaiden pimeistä palkoista. Salattujen myyntitulojen avulla järjestetään usein myös pimeiden palkkojen maksaminen työntekijöille. Osa salatuista tuloista ohjataan osakkaalle itselleen.

³³ Termin riskiyritys sisältöä on avattu luvussa 3.2. Toimialatarkastelusta poistettiin erillisenä ryhmänä estimoidut pienet osakeyhtiöt, joiden liikevaihto oli alle 10 000 euroa vuodessa. Tämän joukkoon liittyi monia epävarmuustekijöitä: vertailujoukko oli pieni ja perusjoukko suuri ja tiedot mukaan lukien toimiala olivat useilla puutteelliset. Toimialatarkastelusta poistettiin myös verottomien tulolajien virheet, joita on lukumääräisesti paljon, mutta virheet ovat keskimäärin pienempiä kuin pimeiden palkkojen tai peiteltyyn osingon virheet.

³⁴ Toimialakuvat on muodostettu riskiyritysten avulla, joiden lukumäärä ei ole sama kuin varsinainen lukumääräestimaatti. Tästä syystä prosenttiosuudet eivät kuvaa riskin todennäköisyyttä toimialalla. Riskiyritysten lukumäärä skaalattiin kuitenkin vastaamaan lukumääräarvioita, joten kuvien 4 ja 5 prosenttiosuuksia voidaan pitää suuntaa antavina myös riskin todennäköisyyden suhteen.

³⁵ Noin puolessa verotarkastuksista palkansaajien pimeisiin palkkoihin liittyi myös osakkaan peitelty osinko.

Varastointi ja liikennettä palveleva toiminta³⁶ oli toiseksi riskisin toimiala sekä palkansaajien että osakkaiden toimialatarkastelussa. Varastointiin liittyvälle työlle on usein ominaista matalat palkat, työn kausittaisuus ja osa-aikaisuus. Palkan maksamiseen pimeästi voi olla matalampi kynnyks, kun työ on luonteeltaan suorittavaa, työntekijöiden vaihtuvuus on suurta eivätkä työtehtävät vaadi laajaa perehtymistä ja yksityiskohtaista erityisosaamista.

Myös ravintola-alalla salatut tulot ja pimeät palkat on tunnistettu ongelma (Verohallinto, Ravintoloiden valvonnassa löytynyt viidessä vuodessa 19,5 miljoona euroa maksamattomia veroja, 2022). Siten ei ole yllättävää, että ravitsemistoiminta oli tässäkin selvityksessä kolmanneksi riskisin toimiala sekä palkansaajien että osakkaiden toimialatarkasteluissa.

Kuvio 4. Palkansaajan pimeä palkka – riskisimmät toimialat, vuodet 2018–2019.

Lähde: Verohallinto 1–2/2022.

Kuvio 5. Osakkaan peitelty osinko – riskisimmät toimialat, vuodet 2018–2019.

Lähde: Verohallinto 1–2/2022.

Myös ilmiöselvityksessä *Pimeän työn määrä – Mittaamisselvitys osakeyhtiöiden verotarkastustietojen perusteella* talonrakentaminen nousi sekä osakkaiden että palkansaajien

³⁶ Toimialaan kuuluvat esimerkiksi henkilö- tai tavaraliikennettä palvelevat toiminnot, kuten tavaroiden (mukaan lukien kontit) ammattimaisesti harjoitettu lastaaminen, purkaminen ja varastointi.

riskisimmäksi toimialaksi. Lisäksi ravitsemistoiminta ja tukkukauppa nousivat kummassakin selvityksessä peitellyn osingon riskitoimialoiksi. Ravitsemistoiminta, työllistämistoiminta ja erikoistunut rakennustoiminta nousivat kummassakin selvityksessä palkansaajien pimeiden palkkojen riskitoimialoiksi.

Vähittäiskauppa oli ilmiöselvityksessä *Pimeän työn määrä – Mittaamisselvitys osakeyhtiöiden verotarkastustietojen perusteella* yksi riskisimmistä toimialoista, mutta se puuttui tämän selvityksen riskitoimialojen listoilta. Vastaavasti varastointi ja liikennettä palveleva toiminta, joka näyttäytyi korkean riskin toimialana tässä selvityksessä, ei noussut riskitoimialaksi toisessa selvityksessä.

5 Johtopäätökset

Selvityksen tutkimusongelma oli arvioida osakeyhtiöiden maksamien pimeiden palkkojen määrää sekä niistä aiheutuneita verojen ja palkkojen sosiaalivakuutusmaksujen menetyksiä Suomessa vuosina 2018–2019. Selvityksen data-analyysin perustella pimeästi maksettujen palkkojen määrä oli tarkastelujaksolla lähes 700 miljoonaa euroa vuodessa. Tästä aiheutui vuosittain noin 250 miljoonan euron verojen ja palkkojen sosiaalivakuutusmaksujen menetykset. Nyt saadut tulokset ovat samaa suuruusluokkaa kuin ilmiöselvityksessä *Pimeän työn määrä – Mittaamisselvitys osakeyhtiöiden verotarkastustietojen perusteella* esitetyt arviot.

Pimeän työn kokonaisestimaatti muodostui osakkaiden ja palkansaajien pimeistä palkoista sekä perusteettomasti verovapaina maksetuista korvauksista. Osakkaiden pimeiden palkkojen osuus oli noin 60 prosenttia kokonaisestimaatista. Vastaavasti palkansaajien pimeiden palkkojen osuus oli noin 36 prosenttia ja perusteettomien verovapaiden tulolajien osuus noin 4 prosenttia kokonaisestimaatista. Euroiksi muunnettuna osakkaiden pimeiden palkkojen määrä oli noin 400 miljoonaa euroa ja palkansaajien pimeiden palkkojen määrä oli noin 250 miljoonaa euroa vuodessa. Lisäksi palkkoja maksettiin perusteettomasti verovapaina korvauksina noin 25 miljoonaa euroa vuodessa.

Osakkaiden pimeiden palkkojen estimaatti jaettiin edelleen salatun tulon eli tulopuolen sekä perusteettomien kulujen eli kulupuolen virheisiin. Estimaatista suurimman osan arvioitiin olevan salatun tulon virheitä. Näiden osuuden arvioitiin olevan vähintään kaksi kolmasosaa tai enintään kolme neljäsosaa osakkaiden pimeiden palkkojen estimaatista.

Pimeiden palkkojen osuus osakeyhtiöiden maksamista palkoista oli hieman alle kaksi prosenttia. Palkansaajien pimeiden palkkojen määrä vastaa alle prosenttia kaikista palkansaajille maksetuksi ilmoitetusta palkoista. Osakkaiden pimeiden palkkojen osuus oli hieman alle 10 prosenttia kaikista osakkaille maksetuiksi ilmoitetuista palkoista.

Lukumäärien perusteella yleisin virhe perusjoukossa oli osakkaan peitelty osinko, jota arvioitiin esiintyvän keskimäärin lähes kahdeksalla prosentilla osakeyhtiöistä. Palkansaajien pimeitä palkkoja ja verovapaiden tulolajien väärinkäytöksiä arvioitiin esiintyvän perusjoukossa lähes yhtä usein – virheen todennäköisyys oli kummassakin tapauksessa hieman alle kolme prosenttia.

Virheiden todennäköisyyttä arvioitiin myös erikokoisissa yrityksissä. Peitellyn osingon virheitä arvioitiin esiintyvän perusjoukossa melko usein (8–11 %) erikokoisilla osakeyhtiöillä. Poikkeuksen muodostivat yli 4 miljoonan euron ja kokonaan liikevaihdottomat osakeyhtiöt, joissa peiteltyä osinkoa arvioitiin esiintyvän harvemmin. Jälkimmäisessä ryhmässä on mukana aidosti toimimattomia yrityksiä, mikä pienentää virheiden esiintymisen todennäköisyyttä. Työntekijöille pimeitä palkkoja maksettiin todennäköisimmin suurissa osakeyhtiöissä, joissa liikevaihto on yli 4 miljoonaa euroa vuodessa. Verottoman tulolajin virheitä, jotka ovat usein melko pieniä, arvioitiin esiintyvän melko tasaisesti eri kokoisissa osakeyhtiöissä.

Sekä palkansaajilla että osakkailla toimialat, joissa pimeän työn riski oli suurin, olivat talonrakentaminen, varastointi- ja liikennettä palveleva toiminta sekä ravitsemistoiminta. Palkansaajilla pimeän työn riski oli suuri myös työllistämistoiminnassa ja osakkailla tukkukaupassa.

6 Lähteet

Eläketurvakeskus. (2020). *Kuinka yrittäjät eläkevakuuttavat? Yrittäjien omat näkemykset ja YEL-työtulon ja yrittäjän tulojen suhde*. Eläketurvakeskus.

Eläketurvakeskus. (ei pvm). YEL yrittäjät. Haettu 4. 11 2021 osoitteesta <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/elaketurva/tyoelaketurvan-kattavuus-ja-vakuuttaminen/yel-yrittajat/>

Ilmarinen. (3. marraskuu 2021). *YEL-työtulo vakuutuksen perustana*. Noudettu osoitteesta <https://www.ilmarinen.fi/yrittaja/yel-vakuutus/yrittajan-tyotulo/>

Sosiaali- ja Terveysministeriö, S. (ei pvm). Sosiaalivakuutusmaksut. Helsinki, Suomi. Haettu 14. 10 2021 osoitteesta <https://stm.fi/sosiaalivakuutusmaksut>

Verohallinto. (14. 3 2017). Rakennusalan harmaan talouden torjunta. Helsinki, Suomi. Haettu 22. 07 2022 osoitteesta <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yhteistyo-ja-palvelut/verotarkastus-ja-harmaa-talous/miten-verohallinto-torjuu-harmaata-taloutta/rakennusalan-harmaan-talouden-torjunta/>

Verohallinto. (5. 7 2022). Ravintoloiden valvonnassa löytynyt viidessä vuodessa 19,5 miljoona euroa maksamattomia veroja. Helsinki, Suomi. Haettu 22. 7 2022 osoitteesta <https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/lehdist%C3%B6tiedotteet/2022/ravintoloiden-valvonnassa-loytynyt-viidessa-vuodessa-195-miljoonaa-euroa-maksamattomia-veroja--verohallinto-valmistautuu-tehostamaan-ruokaravintoloiden-verovalvontaa/>

7 Luettelo kuvioista ja taulukoista

Kuvio 1. Verotarkastuksissa havaitun virheen suuruus virheluokittain. Vuodet 2018–2019.....	8
Kuvio 2. Profiloinnin idea ja yritysjoukot.....	9
Kuvio 3. Eri virheluokkien osuudet pimeiden palkkojen kokonaisestimaatista (miljoonaa euroa).....	12
Kuvio 4. Palkansaajan pimeä palkka - riskisimmät toimialat, vuodet 2018–2019.	16
Kuvio 5. Osakkaan peitelty osinko - riskisimmät toimialat, vuodet 2018–2019.....	16
Taulukko 1. Osakeyhtiöiden perusjoukko jaettuna liikevaihto- ja virheluokkiin, vuosi 2019.	6
Taulukko 2. Verotarkastuksissa havaitut virheet, luokiteltuina pimeän palkan tyyppin mukaan. Vuodet 2018–2019.	8
Taulukko 3. Palkan sivukulut ja niiden suuruus vuonna 2021.	10
Taulukko 4. Pimeän palkan estimaatti ja arvoitu verojen menetys virheluokittain. Esitetyt luvut ovat vuosien 2018–2019 keskiarvoja.....	14
Taulukko 5. Pimeän työn todennäköisyys perusjoukossa virhe- ja kokoluokittain.	15

8 Liitteet

Liite 1. Profilointimenetelmän kuvaus

Liite 2. Osakasyrittäjän eläkevakuutusmaksun määräytymisperusteet

Liite 1. Profilointimenetelmän kuvaus

Profilointimenetelmä on kehitetty ja ollut käytössä Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikössä. Menetelmästä on käytetty myös nimeä riskiominaisuusvertailu. Sen avulla voidaan mm. laskea y-tunnuksille riskipisteitä erilaisten veronvälttämistapojen suhteen.

Riskipisteytys ja riskiyritysten valinta

Riskipisteytyksessä virheitä tehneiden yritysten (vertailujoukko) ominaisuuksia verrataan muihin yrityksiin (perusjoukko). Ne perusjoukon yritykset, joilla on samankaltainen ominaisuusprofiili kuin vertailujoukolla, saavat korkeita riskipisteitä.

Jokainen ominaisuus pisteytetään laskentakaavalla (1). Jokaiselle yritykselle lasketaan riskipisteet summaamalla toteutuneiden ominaisuuksien pisteet. Ominaisuus toteutuu yrityksellä, jos sen arvo täyttää vaaditun raja-arvoehdon. Esimerkiksi raja-arvoehto voi olla: maksujen määrä on alle 1 000 €. Jos yrityksen maksut alittavat 1 000 €, niin ominaisuus toteutuu ja yritys saa tätä ominaisuutta vastaavat kaavalla (1) lasketut riskipisteet.

$$(1) \text{ Ominaisuuden pisteluku} = (P_{\text{ref}}) \times (1 - P_{\text{pop}}) \times (H_{\text{ref}} / H_{\text{pop}})$$

Missä

- Esiintyvyys (P) yleisesti = H / N
- H = osumien lkm (ne yritykset, joilla ominaisuus toteutuu)
- N = ko. joukon kaikkien yritysten lkm (vertailujoukko tai perusjoukko)
- P_{ref} = ominaisuuden esiintyvyys vertailujoukossa
- P_{pop} = ominaisuuden esiintyvyys populaatiossa
- H_{ref} = osumien lukumäärä vertailujoukossa
- H_{pop} = osumien lukumäärä populaatiossa

Ohjelmaan on syötetty suuri joukko erilaisia ominaisuuksia, mutta niitä kaikkia ei huomioida pistelaskussa. Jotta ominaisuus huomioitaisiin, sen tulee olla "yleisempi" vertailujoukossa kuin perusjoukossa. Pistelaskussa käytetty ehto on, että esiintyvyys vertailujoukossa (P_{ref}) tulee olla vähintään kaksinkertainen verrattuna perusjoukkoon (P_{pop}).

$$(2) \text{ Esiintyvyysehto} = P_{\text{ref}} / P_{\text{pop}} \geq 2$$

Itse raja-arvo valitaan siten, että se maksimoi esiintyvyyksien tulon ($P_{\text{ref}}) \times (1 - P_{\text{pop}})$ esiintyvyysehdon ollessa voimassa. Kaavan muodossa:

$$(3) \text{ Raja-arvo} = \max (P_{\text{ref}}) \times (1 - P_{\text{pop}}) \Leftrightarrow \text{ehdolla } P_{\text{ref}} / P_{\text{pop}} \geq 2$$

Käytännössä pisteytys toimii siten, että ne perusjoukon yritykset, joilla on samankaltainen ominaisuusprofiili kuin vertailujoukolla, saavat korkeita riskipisteitä. Korkeita riskipisteitä saaneet perusjoukon yritykset muodostavat niin sanotun riskiyritysten joukon. Ominaisuudet, jotka esiintyvät yleisesti sekä perusjoukossa että vertailujoukossa, eivät kasvata riskipisteitä.

Lukumääräarvion muodostaminen

Lukumääräarvio muodostuu kahdesta osasta, joista toisen muodostaa edellä mainitut (a) havaitut riskiyritykset. Toinen osa muodostuu niistä osakeyhtiöistä, jotka (b) jäävät pisteytyksessä "piiloon".

(a) Edellä jo todettiin, että riskiyrietykset ovat korkeita riskipisteitä saaneita osakeyhtiöitä. Lukumääräarvion kannalta keskeinen ongelma on, mihin valintaraja eli niin sanottu katkaisukohta asetetaan. Mistä tiedämme, kuinka paljon perusjoukon yrityksiä tulee valita lukumääräarvioon?

Katkaisukohtat valitaan erikseen jokaiselle laskennan osajoukolle.³⁷ Valinnassa käytetään apuna lineaarista regressiota, jossa selittävänä muuttujana on tunnusluku ("erotteluvoima"), joka kuvaa vertailujoukon ja perusjoukon riskipistejakaumien päällekkäisyyttä. Vastemuuttuja on suhdeluku, joka kuvaa katkaisuun kuuluvien osuutta vertailujoukossa. Mitä paremmin menetelmä onnistuu pisteytyksen avulla erottelemaan perusjoukon ja vertailujoukon toisistaan, sitä suurempi osa vertailujoukon yrityksistä ylittää katkaisurajan. Kääntäen, jos erottelu on heikkoa, niin iso osa vertailujoukosta saa matalia pisteitä perusjoukon tavoin.

Malli tarjoaa luontevia katkaisukohtia³⁸, mutta asiantuntijan valinnoilla voidaan vaikuttaa regressiosuoraan. Esimerkiksi asiantuntija voi arvioida eri osajoukkojen välistä riskisyyttä tai sitä kuinka paljon osajoukkojen riskisyyden tulisi vaihdella. Vertailujoukolle valittua katkaisurajaa sovelletaan myös perusjoukkoon, ja näin muodostuu riskiyrietysten joukko.

(b) Useimmiten tilanne on pisteytyksessä sellainen, että osa kohdejoukon yrityksistä jää katkaisurajan alapuolelle. Toisin sanoen ne eivät ylitä kynnyistä, jolla riskiyrietykset valitaan. Tällöin on syytä olettaa, että myös perusjoukossa on osakeyhtiöitä, jotka ovat "harmaita" mutta eivät tule valituksi riskiyrietysten joukkoon. Lukumääräarvio sisältää arvion myös näistä piiloon jääneistä perusjoukon osakeyhtiöistä. Tällöin oletetaan, että perusjoukossa ja vertailujoukossa piiloon jääneiden osuus on sama. Vertailujoukosta tämä suhdeluku tunnetaan, joten sitä voidaan soveltaa myös perusjoukkoon.

Menetelmän hyviä ja huonoja puolia

Estimoinnissa riskiperusteisen verotarkastusten valintaharhaa vähennetään jakamalla perusjoukko osiin luokittelevien tietojen perusteella, kuten erilaiset virheet sekä toiminnan laajuus (liikevaihto). Lisäksi monet selittävät muuttujat lasketaan suhdelukuina (esimerkiksi keskipalkka), mikä osaltaan torjuu kohdevalinnan kokoharhaa. Tarkastusten keskittymistä harvoille toimialoille torjutaan sillä, että useiden selittävien muuttujien arvoja verrataan kunkin yrityksen toimialan mediaaniin.

Lukumääräarvio muodostuu osittain menetelmän tuottamien tulosten perusteella, mutta siihen voidaan vaikuttaa myös asiantuntijavalintojen kautta. Tätä subjektiivista elementtiä voidaan pitää yhtä lailla menetelmän heikkoutena tai vahvuutena. Sillä voidaan torjua täysin epärealistisia tuloksia, mutta tulos voi ohjautua myös väärään suuntaan.

---

³⁷ Osajoukkoja muodostuu käytettyjen taustaluokittelujen avulla: koko, tyyppi eli tekoapa ja näiden yhdistelmä koko-tyyppi.

³⁸ Usein katkaisu tehdään X- eli riskipisteakselilla kohdasta, jossa perusjoukon lukumäärää kuvaava jakauma kääntyy jyrkkään kasvuun.

Liite 2. Osakasyrittäjän eläkevakuutusmaksun määräytymisperusteet

Tässä selvityksessä ei arvioida yrittäjien eläkemaksujen eli YEL-maksujen määrää, joka osakasyrittäjiltä jää maksamatta mahdollisen YEL-vakuuttamattomuuden ja pimeän palkan osalta. Arviota ei tehdä, koska selvityksessä ei ollut käytettävissä YEL-vakuuttamisen yrittäjäkohtaisia tietoja. YEL-vakuuttamisen puutteiden aiheuttamat yrittäjien eläkemaksujen menetykset ovat kuitenkin selvästi palkansaajia pienempiä.

Yrittäjän eläketurva muodostuu siitä, että yrittäjä itse maksaa YEL-vakuutusmaksua, joka määräytyy yrittäjän arvioiman YEL-työtulon perusteella. Yrittäjän tulee maksaa YEL-maksua, kun arvioitu työtulo on vähintään 8 063,57 euroa vuodessa (2021). Osakeyhtiössä johtavassa asemassa oleva henkilö, joka omistaa yksin yli 30 prosenttia tai perheenjäsenten kanssa yli puolet yhtiöstä tai äänivallasta, on vakuutettava YEL:n mukaan. Alle 53-vuotiaan YEL-vakuutetun vakuutusmaksun suuruus on 24,1 prosenttia työtulosta vuonna 2021 (Eläketurvakeskus).

Osakeyhtiöiden yrittäjäosakkaiden pimeiden palkkojen maksamattomien YEL-maksujen todellisen määrän arvioiminen on haastavaa, koska yrittäjä voi lain mukaan itse määrittellä ns. vuotuisen työtulonsa, jonka mukaan YEL-maksu määräytyy. Periaatteessa YEL-työtulon tulee vastata työpanoksen rahallista arvoa, mutta YEL-työtulo ei tarkoita verotettavia tuloja eikä yrittäjän itselleen maksamaa palkkaa (Ilmarinen, 2021). Neljännes yrittäjistä ilmoittaa työtulokseen alle 12 600 euroa, jolloin eläkemaksu on suuruudeltaan 2 000–3 000 euroa vuodessa. Peräti puolet yrittäjistä ilmoittaa työtulonsa suuruudeksi korkeintaan 20 600 euroa. (Eläketurvakeskus, 2020)